

Світовий досвід підтверджує, що сучасне високотехнологічне виробництво може базуватися тільки на процесах інтеграції наукових, інноваційних і виробничих підприємств різних типів. Науково-технічний прогрес рухається нині не розрізненими підприємствами, а їх об'єднаннями, групами, кластерами та мережами з горизонтальними, вертикальними та регіональними зв'язками. Завдяки цьому в розвинутих країнах частка зайнятості в інтенсивних галузях економіки від загального числа працюючих постійно зростає і нині становить: у Німеччині – 27,7 %, в Японії – 23,5 %, в Італії – 20,4 % і в США – 15,5 %. При цьому, частка доданої вальної вартості цих галузей у виробничому секторі становить відповідно: у Німеччині – 25,9 %, в Японії – 25%, в Італії – 20,7 % і в США – 18%. Цей досвід особливо важливий для країн, що недавно обрали шлях ринкової економіки і прагнуть активізувати свій науково-технічний, інноваційний і промисловий потенціал з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку і перетворення в державу, що володіє високим рівнем світової конкурентоспроможності.

Щоб оперативно реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, уникнути монополізації і застою галузі, необхідна *мережна форма організації кластера*. Це передбачає створення вертикальних і горизонтальних зв'язків між різними учасниками: державою, малим і великим бізнесом, науково-освітніми установами, споживачами кінцевої продукції. Об'єднання та співробітництво в рамках кластерного підходу дає значні переваги в конкурентній боротьбі і допомагає розділити між учасниками мережі високі витрати та ризики інновацій, які не під силу ізольованій фірмі.

Мережний підхід реалізує концепцію взаємодії, що спирається на ряд ключових ознак, властивих сучасному підприємництву¹: схожість цільових орієнтирів реально функціонуючих бізнес-суб'єктів (забезпечення конкурентних переваг, оптимальне використання ресурсів, зміцнення ринкових позицій); використання заходів державної підтримки; залучення інвестицій в умовах ринків, що розвиваються; активізація інноваційних можливостей підприємництва; розвиток ІКТ; прагнення до отримання синергетичного ефекту та ін. Специфікою мережного підходу є інтеграція галузевих і територіальних аспектів, можливість більш повного використання інфраструктурного потенціалу, здатність до зміни конфігурації мережі.

Кластерна форма організації на основі мережі стійких зв'язків між усіма його учасниками призводить до створення особливої форми сукупного інноваційного продукту, який концентрує різноманітні наукові та технологічні

¹ Асаул А. Н. Методологические аспекты формирования и развития предпринимательских сетей / под ред. д. э. н., проф. А. Н. Асаула. – СПб. : «Гуманистика», 2004. – 256 с.

винаходи, трансформуючи їх в інновації, комерціалізація яких забезпечує досягнення конкурентних переваг. *Інноваційний кластер*, будучи найбільш ефективною формою досягнення високого рівня конкурентоспроможності, являє собою неформальне об'єднання зусиль різних організацій (промислових компаній, дослідницьких центрів, індивідуальних підприємців, органів державного управління, громадських організацій, вузів і т. д.). Об'єднання в інноваційний кластер на основі вертикальної інтеграції формує не спонтанну концентрацію різноманітних технологічних винаходів, а суворо орієнтовану систему розповсюдження нових знань, технологій та інновацій. При цьому формування мережі стійких зв'язків між усіма учасниками кластера є найважливішою умовою ефективної трансформації винаходів в інновації, а інновацій – у конкурентні переваги. Кластери інноваційної діяльності створюють новий продукт або послугу зусиллями декількох фірм або дослідницьких інститутів, що дає змогу прискорити їх поширення по мережі ділових взаємозв'язків. Інноваційна структура кластера сприяє зниженню сукупних витрат на дослідження та розробку нововведень з подальшою їх комерціалізацією за рахунок високої ефективності виробничо-технологічної структури кластера. Це дає можливість учасникам кластера стабільно здійснювати інноваційну діяльність протягом тривалого часу.

Найбільш успішні інноваційні кластери формуються там, де здійснюється або очікується прорив у галузі техніки і технології виробництва з подальшим виходом на нові ринкові ніші. У цьому зв'язку багато країн усе активніше використовують кластерний підхід у формуванні та регулюванні своїх національних інноваційних програм. Так, завдання формування і зміцнення регіональних інноваційних кластерів у США було поставлено в число найважливіших національних пріоритетів. При цьому особлива увага приділяється визначенню та підтримці тих інновацій, які забезпечують довгостроковий розвиток. Велика увага в США приділяється створенню національної мережі центрів впровадження промислових технологій на базі університетів, що особливо цінно для малого бізнесу, який одержує доступ до сучасних технологій (*Сенченко В. Кластерізація та інформаційні мережі технологій як складові основних рушійних сил і детермінанти конкурентоспроможності регіонів, малих та середніх міст України // Актуальные вопросы и организационно-правовые основы международного сотрудничества в сфере высоких технологий // Материалы VIII Международной научно-практической конференции – К.: ГП «Укртехинформ», 2013. – С. 63–65).*